

Handläggare: Lisbeth Westerlund
Telefon: 08-508 25 016

Till
Socialnämnden

Även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour Remissvar på motion (2011:10) av Karin Rågsjö (V)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Leif Fransson
Tf förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

I motionen föreslås kommunfullmäktige besluta att ideella kvinnojourer som får ekonomiskt stöd från Stockholms stad även ska få ersättning för verksamhet riktad mot papperslösa kvinnor samt att stadens kriscentrum för kvinnor ska ges i uppdrag att även ta emot papperslösa kvinnor och ge dem stöd och skydd.

Förvaltningens bedömning är att lagstiftningen ger stöd för att ge enskilda papperslösa kvinnor stöd i den akuta situationen. De verksamheter inom förvaltningen som kommer i kontakt med gruppen papperslösa kvinnor medverkar till att ge stöd och skydd till flickor och kvinnor i akuta situationer.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till förvaltningen för beredning överlämnat motion (2011:10) om att även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour av Karin Rågsjö (V). Remisstiden går ut 31 maj 2011.

Ärendet har även remitterats till stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Östermalm samt stadsledningskontoret.

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom administrativa avdelningen i samarbete med socialtjänstavdelningen och avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Motionen i sammanfattning

Kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är en grupp som är extra utsatta när det gäller mäns våld. De riskerar att bli utsatta för sexuella övergrepp och misshandel av män som utnyttjar deras situation. Av rädsla för att bli avvisade vågar kvinnorna sällan anmäla förövarna till polisen.

Enligt en rad internationella konventioner som Sverige anslutit sig till är det samhällets ansvar att ge alla våldsutsatta kvinnor rätt till stöd och skydd. FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter omfattar alla vuxna oavsett nationellt ursprung. Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor förtydligar det speciella ansvar som staterna har för att motverka våld mot kvinnor. Papperslösa kvinnor kan erbjudas stöd och skydd med stöd av dessa internationella konventioner.

Kommunfullmäktige föreslås besluta följande.

1. Ideella kvinnojourer som får ekonomiskt stöd från Stockholms stad ska även få ersättning för verksamhet riktad mot papperslösa kvinnor.
2. Stadens kriscentrum för kvinnor ska ges i uppdrag att även ta emot papperslösa kvinnor och ge dem stöd och skydd.

Lagstiftning

Utlänningars inresa och vistelse i Sverige regleras i utlänningslagen (2005:716), UtlL och utlänningsförordningen (2006:97), UtlF. Huvudprincipen är att utlänningar ska ha uppehållstillstånd för att stanna i mer än tre månader, samt att man

ska ansöka om uppehållstillstånd och inresetillstånd för kortare besök (visum) från utlandet och att det ska beviljas innan personen reser in. Undantaget är asylsökande som ska befinna sig i Sverige när deras ansökan om uppehållstillstånd behandlas. Papperslösa vistas således i landet utan tillstånd enligt denna lagstiftning, men de kan ha rest in legalt med eller utan visum.

Socialtjänstlagen och kommunens ansvar

En kommun har enligt 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver, och detta ansvar gäller oavsett varför människorna vistas där.

Personer som vistas i Sverige utan tillstånd omfattas således av bestämmelserna i 2 kap. 2 § SoL. Tidigare asylsökande som håller sig undan för att inte avvisas omfattas enligt 12 § lagen om mottagande av asylsökande med flera (1994:137), LMA inte av rätten till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande. Dessa personer omfattas därmed av socialtjänstlagen på samma sätt som andra som vistas (utan att vara bosatta) i kommunen. Enligt 4 kap 1 § SoL är emellertid en förutsättning för rätt till bistånd att den enskilde inte kan tillgodose sitt behov själv. Det finns exempel på kammarrättsavgöranden där biståndssökande som har fått beslut om avvisning eller utvisning inte har beviljats bistånd eftersom han eller hon bedömts kunna tillgodose sitt behov själv genom att återvända till sitt hemland. För kvinnor i behov av skydd innebär detta att de inte omfattas av rätten till bistånd annat än i den akuta situationen.

Underrättelseskyldighet socialtjänst

Enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen (2006:97) är en socialnämnd skyldig att underrätta polisen om en utlännings namn, födelsedatum, medborgarskap och bostadsadress här i landet. Underrättelseskyldigheten gäller när socialnämnden första gången vidtar åtgärd i ett ärende om socialtjänst som angår utlännings. En underrättelse behövs dock inte beträffande den som har ansökt om uppehållstillstånd eller är undantagen från skyldigheten att ha uppehållstillstånd.

Hälso- och sjukvård

Av 2 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL framgår att: ”Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet”. Vidare ska vården enligt 2 a § HSL uppfylla kraven på en god vård.

För asylsökande och vissa andra utlänningar har landstingen enligt 6 § lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. skyldigheter att erbjuda vård som inte kan anstå samt mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning. Av 4 § första stycket HSL framgår att sjukvården ska erbjuda omedelbar vård, oftast akut vård vid akutmottagningar, till papperslösa vuxna och barn som inte har varit asylsökande. Landstingen har dock rätt att kräva ersättning av patienten för de faktiska kostnaderna för all vård som ges.

Den nationella nivån

Frågan om papperslösa personers rättigheter i vårt samhälle har länge varit aktuell och på regeringsnivå har man påbörjat arbetet med att ta fram ett förslag om rätt till vård och skolgång för papperslösa som kommer att lämnas till riksdagen för beslut när man är klar med beredningen.

Regeringen ska nu också påbörja en kartläggning av situationen för mänskliga rättigheter i Sverige. Kartläggningen ska utgöra grunden för en strategi för regeringens fortsatta arbete på området. Liknande kartläggningar har gjorts två gånger tidigare, 2001 och 2005. Utgångspunkten för kartläggningen är de konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har åtagit sig att följa. Kritik och förslag från bland annat Europadomstolen samt FN:s och Europarådets övervakningskommittéer blir ett viktigt material i kartläggningsarbetet. Kartläggningen kommer att genomföras med ett utsatthetsperspektiv. Det innebär att sökarljuset aktivt ska riktas mot situationen för människor som är särskilt utsatta och som kan ha svårt att föra sin egen talan, till exempel barn och personer med funktionsnedsättning.

Papperslösa kvinnor inom socialnämndens verksamhetsområde

Socialnämndens organisations- och föreningsutskott beviljar bidrag till flera kvinnojourer. Utgångspunkten för bidraget är att insatserna ska komplettera stadens verksamhet. Kvinnojourerna får bidrag utifrån vad de ansöker om och en bedömning av kostnaderna för det. Bidraget är inte fördelat per kvinna (eller boende).

Det förekommer att kvinnojourer med bidrag från nämnden har kontakt med enskilda papperslösa kvinnor för stöd genom telefon, besök och boende. Det finns dock ingen kvinnojour som har bidrag från nämnden av det skälet att den har papperslösa som målgrupp utan grunden är att jourerna ger ett komplement till stadens uppdrag.

Frälsningsarmén har tillsammans med Svenska kyrkan och flera andra församlingar fått medel från länsstyrelsen för att starta ett resursteam som bland annat inne-

fattar ett boende med 4-6 platser för kvinnor som har blivit utsatta för människohandel.

De verksamheter inom förvaltningen som kommer i kontakt med gruppen papperslösa kvinnor medverkar till att ge skydd till flickor och kvinnor i akuta situationer, oavsett om de är folkbokförda i Stockholm eller inte. Det förekommer således att Socialjouren placerar papperslösa kvinnor på Kriscentrum för kvinnor. Hittills har det rört sig om ett fåtal personer.

Även Prostitutionsenheten och Uppsökarenheten träffar papperslösa kvinnor. Många av de kvinnor uppsökarna inom Prostitutionsenheten träffar tillhör kategorin papperslösa.

Förvaltningens synpunkter

Statens skyldigheter och arbetet med att upprätthålla de mänskliga rättigheterna bygger på de bindande åtaganden som Sverige har gjort genom att ansluta sig till internationella konventioner. De anger vilka skyldigheter som staten har gentemot individen. När ett land skriver under en konvention förbinder sig staten juridiskt att skydda och främja konventionens rättigheter. Genom lagstiftningen konkretiserar man innehållet i konventionerna.

Det finns oklarheter i papperslösa personers rättigheter, framför allt när det gäller skolgång för barn och människor i behov av vård. På den nationella nivån pågår ett arbete med att förtydliga lagstiftningen inom dessa områden. Inom socialtjänstens ansvarsområde finns inte samma oklarheter i lagstiftningen.

I socialtjänstlagen anges att kommunerna har det yttersta ansvaret för de som vistas i kommunen och att man därför ska ge den enskilde bistånd och skydd i den akuta situationen. Socialtjänsten ska således göra en nödprövning av behovet av mat, kläder, tak över huvudet och skydd. När det akuta behovet har tillgodosetts medverkar man till att den enskilde ska kunna återvända till sitt hemland.

Det finns dock även inom socialtjänsten en problematik vad gäller papperslösa personer som handlar om hur långt ansvaret sträcker sig innan man ska medverka till hemresa. Även om det finns kammarrättsdomar som anger den enskildes behov kan tillgodoses genom hemresa kan det vara svårt att göra dessa bedömningar i det enskilda fallet.

Förvaltningens bedömning är att lagstiftningen ger stöd för att ge enskilda papperslösa kvinnor stöd i den akuta situationen. De verksamheter inom förvaltningen som kommer i kontakt med gruppen papperslösa kvinnor medverkar också till att ge skydd till flickor och kvinnor i akuta situationer.

Bilaga

1. Motion (2011:10) om att även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour av Karin Rågsjö (V).